herpy

AGAMER

Uromastyx acanthinura

Uromastyx acanthinura är en kraftig taggsvansödla från de steniga och grusiga delarna av norra Sahara. Den blir 30-43 cm och väger omkring 450 g, gräver djupa hålor och lever mest av växter. Den kräver ett stort, varmt och torrt terrarium med djup botten och kraftig UVB, och den kan leva i mer än 20 år. Arten är territoriell och hålls ensam.

Familj: Agamidae Engelska: North-African Mastigure Publicerad 16 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**30-43 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**15-24 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Klipplevande, marklevande och grävande**
Biotop	**Öken, halvöken och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**27-32 °C**
Värmeplats	**50-55 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**20-30 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Vintervila	**16-22 °C** 8-12 veckor
Föda	**Växter**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**48 mån.**
Kullstorlek	**6-23 ägg**
Kullar per år	**1**
Inkubation	**56-84 dagar** vid 33-34 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Nära hotad (NT)**

Om arten

Uromastyx acanthinura är en brett byggd agam med kort, tjock kropp, korta, kraftiga ben och en platt svans täckt av kransar av spetsiga fjäll. Namnet kommer av grekiskans akantha, tagg, och oura, svans. Svansen är 50-75 % så lång som kroppen.

Grundfärgen är grå med mörkare fläckar och marmorering, och vuxna djur får mer färg när de är varma efter morgonens solbad. Ungar är grå med bruna eller mörkare fläckar. Arten är betydligt mindre färgrik än den närstående *Uromastyx nigriventris* och saknar dennas röda, gröna och citrongula färger. Färgstarka djur som säljs under namnet *U. acanthinura* är därför ofta andra arter.

Djuret blir 30-40 cm inklusive svans, de största upp till 43 cm. Vuxna väger typiskt omkring 450 g, men vikten varierar mycket med årstiden, och stora hanar kan väga betydligt mer.

Arten beskrevs 1825, och avgränsningen har ändrats mycket sedan dess. *U. dispar*, *U. geyri* och *U. nigriventris* har alla förts som underarter till *U. acanthinura*, men räknas nu som självständiga arter, och bestånd från norra Tchad och Sudan som tidigare räknades till *U. acanthinura* hör till *U. dispar*. Äldre uppgifter om arten, även om skötsel, kan därför handla om andra arter.

Djuret är skyggt, territoriellt och blixtsnabbt nere i hålan när det störs. Det kräver utrymme, ett stort och mycket varmt terrarium, en djup botten och kraftig UVB, och det lever i många år.

Läs mer: Ljus och UVB

Utbredning och livsmiljö

Uromastyx acanthinura lever i norra Sahara i Algeriet, Tunisien och nordvästra Libyen. Kärnområdet ligger söder om Saharas Atlas, och en form som beskrivits som *U. a. nigerrimus* är känd från södra delen av algeriska Sahara.

Gränserna är inte klarlagda. Äldre uppgifter från Egypten, Västsahara, Mauretanien, Mali, Niger, Tchad och Sudan bygger på den gamla, breda avgränsningen; bestånden i Tchad och Sudan hör till *U. dispar*. Bestånden i Marocko och västra Algeriet räknas nu till *U. nigriventris*, och arten finns enligt den nyare uppfattningen inte i Marocko.

> **Naturlig utbredning:** Algeriet, Tunisien och Libyen.

LIVSMILJÖ

Uromastyx acanthinura lever framför allt i stenöken (hamada) och grusöken (reg) och är sällsynt i ren sandöken. Arten föredrar sluttningar och stränder vid uttorkade flodbäddar, där den gräver hålor i jordbankar i full sol, ofta vid foten av en buske som *Ziziphus lotus*, eller använder sprickor och hål i klippan. Hålans ingång är omkring 15 cm bred och 8 cm hög, och hålan går upp till 80 cm ned. En buske kan dölja flera ingångar. Ungar gräver inte själva, utan lever under stenar och i låga fördjupningar.

Klimatet är hårt: temperaturen går från -7 °C på vintern till 60 °C på sommaren, och dygnsvariationerna kan vara 35 °C. Nederbörden är typiskt under 135 mm om året och faller från september till mars. I hålan håller sig temperaturen på 20-25 °C, och luftfuktigheten är 50-90 %. Djuren kommer fram när det är över ca 20 °C utanför, solar sig från morgonen och är mest aktiva omkring middagstid. De vilar 2-5 månader på vintern och kan gå i sommarvila under torra perioder.

Bestånden räknar 10-100 djur per km², och varje djur har ett område på 1-5 hektar, som både hanar och honor försvarar.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur ska ha ett terrarium på minst 120 × 60 × 60 cm (längd × bredd × höjd), och större är bättre, till exempel 150 × 60 × 60 cm för ett stort djur. Vanliga glasterrarier är för små. Välj ett terrarium av trä, PVC eller plast med tre fasta sidor och glas bara framtill; det ger ro. Ungarna kan också bo i 120 × 60 cm, eftersom de behöver samma temperaturgradient som de vuxna.

Botten grävs i och ska därför vara djup: minst 10 cm, gärna mer, av fin sand eller sandig jord. En blandning av hälften sand, 30 % jord utan gödning och 20 % lera håller gångarna uppe. Håll de översta centimetrarna torra, och fukta bara lite på djupet. Undvik kalksand och krossade valnötsskal, som kan ge tarmstopp. Exkrementer och urinsyra tas bort dagligen, och botten byts helt var 3:e-4:e månad. Sjuka eller sårade djur flyttas tillfälligt över på hushållspapper.

Terrariet ska öppnas framtill och ha god ventilation, helst med nätlock. Bygg solplatsen av platta stenar eller skiffer under värmelampan, gärna som en hög med mellanrum, så att djuret kan krypa in och välja sin temperatur. Fäst stenarna så att de inte välter när djuret gräver under dem. Ge minst tre gömslen per djur, fördelade mellan den varma och den svala sidan. Värmelampor skärmas av så att djuret inte kan röra dem. Håll ett djur i varje terrarium, och håll aldrig olika arter av *Uromastyx* tillsammans.

Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Solplatsen ska ha en yttemperatur på 50-55 °C, mätt med en infraröd termometer strax under lampan. Den svala sidan ska vara 27-32 °C. Värmen ska komma ovanifrån, till exempel från en halogenspot, aldrig från en värmematta under botten: djuret flyttar sig inte i tid från en för varm botten och kan bli brännskadat. Justera solplatsen med en dimmer eller genom att höja eller sänka stenarna.

På natten stängs värmen av, och temperaturen får sjunka till rumstemperatur, omkring 18-22 °C. I naturen ligger hålan på 20-25 °C, och djuret ska också i terrariet kunna gräva sig ned till ett svalare och mer stabilt ställe.

I naturen vilar arten 2-5 månader på vintern. I terrariet passar en sval period på 8-12 veckor: dagslängden kortas ned till 6-8 timmar, rumstemperaturen sänks till 16-22 °C, och solplatsen hålls på omkring 30 °C, så att djuret kan värma sig och tömma tarmen. Ge bara vintervila åt friska, välnärda djur, och väg dem före och under vilan.

Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten i terrariet ska vara låg: omkring 20-30 %, mätt vid botten på den svala sidan. Ihållande hög luftfuktighet gör djuret sjukt, så spraya inte terrariet. Hålan i naturen är mycket fuktigare än ytan, så fukta botten lite på djupet, där gångarna går, och håll de översta centimetrarna torra.

Djuret får nästan allt sitt vatten genom födan och dricker sällan. Om en vattenskål är nödvändig råder det delade meningar; en liten skål med friskt vatten gör ingen skada i ett välventilerat terrarium, och smala eller nyinköpta djur kan ha nytta av den. Byt vattnet dagligen.

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och kräver kraftigt ljus. Använd en LED-lampa eller ett lysrör på ca 6500 K som dagsljus utöver värmelampan. UVB behövs: arten hör till Ferguson-zon 3, och ett T5 HO-rör på 12-14 % över ungefär hälften av terrariets längd på den varma sidan ska ge ett UV-index på 4,5-6 vid solplatsen. Kontrollera med en UV-mätare, och byt rören efter 6-12 månader eller enligt tillverkarens anvisning. Dagen är 12 timmar på sommaren och kortare på vintern. Direkt solljus i en säker utomhusinhägnad är värdefullt, men aldrig genom glas.

UTFODRING

Vuxna djur är nästan rena växtätare. I naturen består födan mest av taggiga, torktåliga och fiberrika ökenväxter, bland annat salttåliga arter av *Atriplex* och växter från *Chenopodium*-familjen, och efter regn av de korta vårväxterna. Näsan har en saltkörtel som skiljer ut överskottssalt. Myror och skalbaggar äts också, särskilt av ungar.

Omkring 90 % av födan i terrariet ska vara bladgrönt och blommor, ca 5 % hårda grönsaker och ca 5 % torrfoder. Variera mellan salladsblandningar, ruccola, maskrosblad, endivie, pak choi och radicchio, och ge blommor som maskros och hibiskus utan bekämpningsmedel. Torkade, krossade linser, ärter och vit hirs ges i små mängder högst en gång i veckan, eftersom de annars ger fetma. Frukt är en sällsynt godbit. Ungar kan få en mjölmask eller jätte-mjölmask högst en gång i veckan och vuxna högst varannan vecka.

Ungar matas varje dag med så mycket de kan äta, och vuxna 4-5 gånger i veckan. Pudra maten med kalk och ett vitamintillskott två gånger i veckan. Bipollen ges ofta i alldeles för stora mängder; låt hellre blommorna täcka behovet.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Arten är utpräglat territoriell: båda könen försvarar sitt område, och i strider biter djuren varandra i sidorna, så att det kan uppstå vita ärr. Även kullsyskon angriper varandra om de hålls tillsammans för länge. Honorna blir särskilt aggressiva under fortplantningstiden. Håll därför djuret ensamt. Störs det störtar det ned i hålan och kan bli borta i timmar, och fångas det klamrar det sig fast vid hålans väggar med klorna och slår med den taggiga svansen.

Ett nytt djur ska få ett par veckor i fred. Har det inte ätit efter två veckor ska en veterinär titta på det. Hantera inte djuret under invänjningen, utöver vägning. Efteråt kan du erbjuda foder från handen. Närma dig långsamt och underifrån, aldrig ovanifrån. Håll djuret utanför terrariet i högst en timme åt gången, eftersom det behöver värmen. Tvätta händerna efter kontakt, eftersom kräldjur kan bära salmonella.

Läs mer: Karantän och hygien

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Könet kan inte alltid bestämmas utifrån, och könen är ungefär lika stora. Hanen har som regel en bredare kloak och svansrot och ett förhållandevis större huvud, och den är i genomsnitt mer färgad. Böjs svansen försiktigt uppåt kan hemipenis-utbuktningar vid svansroten och en V-formad rad fjäll under kloaken tyda på en hane. Honan är päronformad som vuxen. Könsmogna hanar markerar sitt område med sekret från lår- och kloakkörtlarna.

Arten blir könsmogen vid omkring fyra års ålder, och färgerna är då som kraftigast. Sätt bara fullvuxna, välnärda djur i avel.

PARNING

I naturen sträcker sig parningstiden från mars till juli med flest parningar i april. Hanen vickar med huvudet från sida till sida och gör armhävningar framför honan. Sedan griper han henne i nacken eller sidan med käkarna och håller fast under parningen. Honan kan vara aggressiv, så håll uppsikt över djuren, och var beredd att skilja dem åt.

I terrariet följer aveln en sval vintervila. Efteråt ökas dagslängden och temperaturen stegvis, och först därefter sätts hona och hane ihop.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger äggen omkring en månad efter parningen, i naturen i juni och juli, och troligen bara en äggkull per år. Äggkullen är på 6-23 ägg, typiskt 10-12, och de största honorna lägger flest. Äggen är ovala, ca 35 mm långa och 20 mm breda, med ett läderartat skal. I naturen läggs de i honans håla, som hon vaktar.

Honan ska ha en djup läggningslåda med en fuktig blandning av sand och jord, så att gången håller, och hon kan gräva ned sig. Hittar hon inget lämpligt ställe kan hon hålla tillbaka äggen. Ge henne lugn och ro och rikligt med foder efter läggningen.

INKUBATION

Gräv försiktigt upp äggen, och lägg dem utan att vända dem i en sluten behållare med fuktig perlit som klumpar sig när man klämmer på den. Väg behållaren en gång i veckan för att följa avdunstningen.

I naturen kläcks äggen efter 8-12 veckor. Kläckningstemperaturen är inte dokumenterad för arten; 33-34 °C är lånat från andra arter av *Uromastyx*. Högre temperatur ger kortare kläckningstid. Ungarna stannar i naturen i hålan i några veckor till ett par månader.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Nykläckta ungar är ca 5 cm från nos till kloak och väger 4-6 g. Håll dem i terrarier på 120 × 60 cm med samma solplats och temperaturgradient som de vuxna, eller i stora plastlådor, på hushållspapper eller kakelplattor tills de är ett år. Ge dem många gömslen, eftersom ungar söker skydd under stenar.

Ge fint skurna gröna växter och blommor varje dag och högst ett enstaka litet insekt i veckan. Frön och torkade baljväxter ges först från sex månaders ålder. Färgerna börjar synas vid omkring ett års ålder. Ungar från samma kull blir aggressiva mot varandra och ska skiljas åt i god tid innan de närmar sig könsmognad.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta problem beror på för lite värme eller UVB, för hög luftfuktighet och fel kost:

- Benskörhet (sekundär nutritionell hyperparatyreoidism) vid för lite UVB, kalk och D3.
- Luftvägsinflammation och slem vid konstant hög luftfuktighet.
- Fetma vid för många frön och för mycket protein.
- Tarmstopp vid kalksand, valnötsskal och för låg temperatur.
- Brännskador från värmemattor och oskyddade lampor.
- Bett och ärr när djur hålls tillsammans.
- Skorpiga, förtjockade läppar och hudsår, som kan bero på bakterien *Devriesea agamarum*. Den smittar mellan agamer, även från djur utan symtom, och kommer lätt tillbaka. Behandlingen kräver veterinär, ofta en lång antibiotikakur, och grundlig desinfektion av terrariet.
- Inälvsmask och andra parasiter, särskilt hos vildfångade djur. Håll nya djur i karantän i 3-6 månader.
- Äggläggningsbesvär hos honor utan lämplig läggningsplats.

Ett friskt djur är runt och fast och har klara ögon. Viktnedgång, bristande aptit och slöhet kräver en veterinär med erfarenhet av kräldjur.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.